

Nr 835

Av herrar Hedlund och Wedén, *angående näringspolitiken.*

(Lika lydande med motion nr 657 i Första kammaren)

Den snabba tekniska utvecklingen ger oss möjligheter till ökat västånd och förbättrad trygghet. Nyare och effektivare produktionsmetoder skapar förutsättningar att öka produktionen och därmed vår levnadsstandard samtidigt som ett expanderande näringsliv med tillverkning av en rad nya produkter öppnar nya sysselsättningsmöjligheter. Denna utveckling kan emellertid också — såsom det aktuella läget med de svåra sysselsättningsproblemen visar — medföra stora risker för företagen, de anställda och deras familjer, om näringslivet ej bereds tillräckliga möjligheter att möta utvecklingens krav. Ny teknik och nya produkter liksom konkurrensen från en hård internationell marknad kräver att företagets produktion och näringslivets struktur ständigt måste effektiviseras och anpassas till de nya villkor som framträder. Näringspolitiken måste ges en sådan utformning att den effektivt befordrar en så snabb tillväxttakt som möjligt i vår samhällsekonomi.

Väsentligt ökade investeringar för modernisering av produktionsapparaten är nödvändiga för att möjligheterna till produktivitet och konkurrenskraft skall kunna tillvaratas effektivt och sysselsättningen tryggas. Denna situation för vårt näringsliv har länge stått klar. Den senaste långtidsutredningen räknade med en ökningstakt för industriinvesteringarna på 7 procent om året, vilket dock skulle utgöra en alltför långsam stegringstakt, om industrins produktionplaner skulle kunna förverkligas. En aktiv näringspolitik måste sålunda inriktas på att stimulera näringslivets investeringar.

Nödvändigheten härav har framhållits även från regeringens sida. Särskilt i finansplanen 1967 hävdade finansministern att investeringspolitiken måste ges en sådan inriktning att näringslivets konkurrenskraft bevaras och förstärks. Men de verkliga resultaten har tyvärr alls inte blivit i överensstämmelse med de krav som situationen ställt. Industriinvesteringarna har stagnerat under de senaste åren. För 1967 har redovisats en ökning av industriinvesteringarna med endast 1 procent, och för 1968 beräknas de komma att ligga på oförändrad nivå.

Produktionstillväxten i det svenska näringslivet har under de senaste åren varit svagare än vad man väntat. Stora svårigheter möter när det

1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1968. 4 saml. Nr 835—836*

gäller att hävda vårt lands konkurrenskraft. Företagsnedläggelser och andra driftinskränkningar har under de senaste åren fått en allvarlig omfattning med stora sysselsättningsvårigheter som följd. Naturligtvis kan som orsak nämnas den senaste tidens internationella konjunkturdämpning. Men en framträdande orsak är också regeringens näringspolitik, som medfört att i åtskilliga fall även företag med goda utvecklingsmöjligheter fått lägga ned driften. Till väsentlig del har de aktuella svårigheterna sin grund i att regeringspolitiken inte i god tid och i tillräcklig utsträckning varit inriktad på att stimulera näringslivet till nödvändiga investeringar.

Mittenpartierna har år efter år fört fram krav på en mer aktiv näringspolitik — t. ex en skattereform, som kan stimulera produktion och arbetsvilja, effektiva åtgärder mot inflationen och insatser för en förbättrad kreditförsörjning för näringslivet, bl. a. genom ökat utnyttjande av AP-medel och främjande av det enskilda sparandet. Ett sådant program framlade mittenpartierna senast vid fjolårets riksdag vid behandlingen av frågan om investeringsbanken. Initiativen har emellertid inte i tillräcklig grad vunnit gehör hos regeringen och regeringspartiet.

Frågan om investeringsbanken

Den av fjolårets riksdag beslutade statliga investeringsbanken, Sveriges investeringsbank AB, har såsom framgår av statsverkspropositionen egentligen inte påbörjat sin verksamhet. Något slutligt utlåningsbeslut har ännu inte fattats.

Vid behandlingen av frågan om investeringsbanken framhöll vi att statens medverkan i en sådan bank till viss del tillgodosåg våra krav på en mer aktiv näringspolitik. Vi fann det angeläget med nya kreditgivningsmöjligheter för projekt av långsiktig och riskbärande karaktär. Värdefullt var också att genom investeringsbanken AP-medel i väsentligt ökad utsträckning skulle kunna användas för näringslivets investeringar. Men vi kunde inte acceptera den utformning som regeringen föreslog och riksdagen sedan beslutade. Den statliga investeringsbanken har tilldelats en monopolställning på en viktig del av kreditmarknaden, nämligen den som avser långfristig, riskbärande kreditgivning av större omfattning utanför obligationsmarknaden. En sådan monopolisering innebär stora risker för misstag och därmed felinvesteringar och såväl företagsekonomiska som samhällsekonomiska förluster. Vi motsatte oss också att investeringsbanken genom rätten att förvärva aktier gavs en sådan utformning att den kan användas som socialiseringsinstrument.

Till grund för riksdagens beslut låg inte någon utredning om de närmare grunderna för investeringsbankens verksamhet. Vi ansåg det vara en allvarlig brist att inte ens huvuddragen för verksamheten någorlunda kunde preciseras för den beslutande riksdagen. Den akuta situationen

inom näringslivet och på arbetsmarknaden motiverade emellertid omedelbara åtgärder. Vi godtog därför att en investeringsbank skulle få inrättas med statens medverkan och begärde att under en introduktionstid frågan om dess permanenta utformning skulle utredas efter de riktlinjer som vi angav.

Då investeringsbankens verksamhet sålunda egentligen ännu inte börjat, kan situationen i dag sägas vara densamma som när riksdagsbeslutet fattades. Den mera noggranna utredning om formerna för investeringsbankens verksamhet, som tidigare försummats, bör nu kunna verkställas under den introduktionstid som uppenbarligen blivit längre än man räknat med. Vi föreslår att en parlamentarisk utredning skyndsamt tillsättes med uppgift bl. a. att föreslå en sådan utformning av investeringsbankens verksamhet att monopol och maktkoncentration så långt möjligt undviks. Härvid bör prövas de möjligheter som vi förordade i vår motion i frågan till fjolårets riksdag, nämligen dels att den inrättade investeringsbanken utformas som ett halvstatligt kreditorgan där näringslivets och arbetsmarknadens organisationer kan ingå som delägare, dels ett konkurrenssystem, innebärande att ett eller flera privata institut skulle på lika grunder konkurrera med den statliga investeringsbanken. Vidare bör utformningen bli sådan att investeringsbanksverksamheten inte kan utnyttjas i socialiseringssyfte. Bankinspektionen bör ha kontroll över verksamheten. Det är också anledning att understryka angelägenheten av att verksamheten så långt som det är möjligt inriktas på att tillgodose även de mindre och medelstora företagens lånebehov.

Enskilt och offentligt sparande

Vi förutsätter att den inrättade investeringsbanken kommer att få stor betydelse för näringslivets möjligheter till produktionsfrämjande investeringar. Med det starkt ökade kapitalbehov som näringslivet står inför har man därmed emellertid inte nått fram till en lösning av det kapitalförsörjningsproblemet. En rad samlade åtgärder som kan underlätta näringslivets kapitalförsörjning måste komma till stånd.

En viktig utgångspunkt för strävandena måste givetvis vara att så långt möjligt söka öka de resurser som står till förfogande. Bruttosparandet i samhället utgör för närvarande ungefär tredjedelen av den totala nationalprodukten. Det är en förhållandevis hög sparkvot. Angeläget är dock att försöka få till stånd en ytterligare ökning av sparandet. Av stor betydelse är naturligtvis också under vilka former sparandet äger rum och på vilket sätt det utnyttjas.

Under 1960-talet har en markant förändring kommit till stånd i sparandets fördelning, som kan förutsättas komma att fortsätta under den nu överblickbara framtiden. Speciellt märkbar är ökningen i det offentliga

och det kontraktbundna sparandet sådant det framför allt kommit till uttryck i AP-fondernas tillväxt. De senare kommer på ett uppenbart sätt att dominera utbudet på kreditmarknaden under den närmaste framtiden, vilket kommer att ställa kreditfördelningsmekanismen inför delvis nya problem. Det ökade kontraktuella sparandet har i första hand gått ut över företagssparandet, medan det enskilda sparandet med vissa årliga variationer kunnat hålla sin andel ungefär konstant.

AP-sparandet måste givetvis tillmätas mycket stor betydelse som grund för framtida investeringsverksamhet. Det är självklart angeläget att detta sparande i väsentligt ökad utsträckning kommer till användning för nödvändiga näringslivsinvesteringar. Men lika nödvändigt är det enligt vår mening att stimulera det enskilda sparandet så långt som det är möjligt och att se till att företagssparandet får det utrymme som en aktiv näringspolitik kräver.

Det är uppenbart att regeringen och regeringspartiet ensidigt satsat på det offentliga och kontraktuella sparandet. Anledningen härtill synes vara att man genom ett sådant sparande — särskilt AP-sparandet under centraliserad förvaltning — vill ge myndigheterna ökade möjligheter att styra den privata företagsamheten. Samtidigt kan man häri befara en strävan till koncentration på ett fåtal större företag och därmed ett tillbakaskjutande av mindre och medelstora företag.

Med regeringens synsätt är det risk för att man bortser från att en god ekonomisk tillväxt inte kan uppnås genom koncentration på enbart ett antal större företag. Det krävs att enskilda företags initiativförmåga engageras på tusentals ställen i landet och att deras behov av kapital kan tillgodoses. Ofta har man från socialdemokratiskt håll talat om risktagandet i termer som om det skulle vara något som främst kunde bedömas från en central instans. I själva verket är det frågan om tusentals risker av olika slag, som till sin karaktär är sådana att de förutsätter ett decentraliserat beslutsfattande och ett personligt och engagerat intresse från dem som tar riskerna både i planering och uppföljning, om risk skall vändas till framgång. Skall de möjligheter ett enskilt företagande erbjuder tillvaratas, gäller det i första hand att skapa näringspolitiska förutsättningar, som uppammar till initiativ och företagsamhet.

Enligt vår mening är det angeläget att pröva möjligheter att stimulera det enskilda sparandet. Vissa särskilda skattepremier bör kunna vara en framkomlig väg. Men ännu större betydelse tillmäter vi en fastare och mera målmedveten kamp mot inflationen. Det är naturligtvis ofrånkomligt att en sådan penningvärdeförsämring som vi i allmänhet haft under senare år påverkar hushållssparandet negativt. I en inflationistisk ekonomi är det vidare risk för att kapitalet ej kommer till användning för de projekt som på längre sikt är mest utvecklingsbefrämjande. Detta kan sänka takten i produktionsökningen och framåtskridandet.

Självfinansieringen

En fråga av stor vikt för tillväxtpolitiken är att näringslivet beredes möjligheter till tillräcklig konsolidering och självfinansiering. Måste näringslivet i alltför stor utsträckning låna upp medel till investeringar, följer därmed mindre riskvillighet och mindre benägenhet att satsa på investeringar i nya projekt, i forskning och långsiktigt utvecklingsarbete, dvs. i s. k. innovationsinvesteringar.

Näringslivets självfinansieringsförmåga har minskats kraftigt under 1960-talet. Många tecken tyder på att investeringarnas självfinansieringsgrad kommer att sjunka ytterligare. Detta förutsattes exempelvis i propositionen i föl om investeringsbanken. Mot bakgrund av att näringslivets investeringar kräver ett allt större risktagande är denna utveckling särskilt allvarlig.

Mot en mycket hög självfinansiering kan invändningar resas från fördelnings- och jämlikhetspolitiska synpunkter. Även från rent ekonomiska utgångspunkter kan skäl anföras mot höga självfinansieringsmöjligheter. Följden kan ju bli att näringslivets kapitalresurser i alltför hög utsträckning stannar kvar i företag som tidigare haft goda vinster i stället för att investeras i projekt som för framtiden är mest lovande.

Det anförda ger besked om att den för näringslivet lämpliga självfinansieringsgraden är en besvärlig avvägningsfråga. Vår uppfattning är dock att näringslivets självfinansieringsförmåga till stor del på grund av regeringens ekonomiska politik orh skattepolitik sjunkit till alltför låg nivå och att den sålunda måste stärkas. Det av regeringen nu föreslagna investeringsavdraget är naturligtvis en sen räddningsaktion, som emellertid inte kan komma alla företag till del. Den omläggning till mervärdeskatt som nu äntligen bebådats kommer att ge lättnader särskilt för exportindustrierna, som har stora investeringsbehov. Med de nya bördor som aviserats för näringslivet kommer emellertid en alltför låg självfinansieringsförmåga att stå kvar som problem för stora delar av näringslivet.

I socialdemokratisk debatt har ofta hävdats att en låg självfinansieringsgrad skulle tjäna som ett pådrivande instrument för en snabbare strukturalisering. Såsom framgått har vi uppfattningen att en alltför hög självfinansieringsförmåga kan leda till ett trögrörligt näringsliv. Men det är dock säkert lyckligast, om näringslivet är så väl konsoliderat att strukturomvandlingen inte i större utsträckning behöver ta sig uttryck i konkurser och företagsnedläggelser utan i stället normalt kan ske genom produktionsomställningar, specialiseringar och andra åtgärder inom ramen för de redan bestående företagen. Företagsnedläggelserna från de senaste åren har i många fall resulterat i att de friställda inte kunnat få nytt arbete eller att de fått arbete med lägre lön än tidigare. Även detta måste anses tyda på att näringslivet haft för svaga konsolideringsmöjligheter.

Den parlamentariska utredning vi förordat bör överväga vilken grad av

självfinansiering som måste anses nödvändig för olika företagstyper under växlande förhållanden, om en önskvärd ekonomisk tillväxt skall kunna säkras.

En effektiv kreditmarknad

De ökande kapitalbehoven inom näringslivet ställer nya krav på kreditmarknaden.

Målet måste vara att det sparande som kommer till användning inom näringslivet skall ge största möjliga bidrag till den ekonomiska utvecklingen. För att så skall ske fordras som en grundförutsättning ett näringsliv som på bred front är villigt till ofta riskfyllda satsningar på de framtida möjligheter marknaden kan erbjuda. Detta näringsliv skall sedan mötas av en kreditförsörjning i olika former som är anpassad efter dess och också samhällets behov. Det kapital som tillförs näringslivet måste enligt sakens natur vara berett att bära vissa av de risker som följer med företagandet, men riskerna får heller inte bli så stora att det uppstår slöseri och många misslyckanden i det företagande som finansieras. Kreditmarknaden måste i det avseendet bli en kompromiss mellan behovet av ett utvecklingsbefrämjande risktagande och kravet på samhällelig stabilitet. Framför allt kan de risker som företagsamheten oundvikligen måste ta, om våra ambitioner för den ekonomiska tillväxten skall kunna realiseras, inte tillåtas få konsekvenser för det sparande allmänheten satsat i banker, försäkringsbolag, AP-fonder och andra sparformer. En uppgift för kreditmarknaden är därför också att transformera sparandet, som till stora delar inte är villigt att bära risker, till ett ganska betydande risktagande när det sedan kommer till användning på investeringssidan. Denna transformation skall sedan ske till lägsta möjliga kostnad.

Aktiemarknaden

Med minskade sparmöjligheter från företagets sida och med ökade investeringsbehov, som därtill kommer att behöva kännetecknas av ett ökat risktagande, är det angeläget att företagets försörjning med riskkapital utifrån förbättras. Det faller sig därvid naturligt att som ett första steg förbättra aktiemarknaden och på detta sätt söka tillföra företagen ett eget kapital. Här finns uppenbara behov av såväl en fördjupning som en breddning av marknaden. Ett mål måste vara att öka emissionsverksamheten.

Det faller sig därvid naturligt att i första hand öka allmänhetens sparande i aktier. Men ett första krav, som ofta glöms, för en omfattande emissionsverksamhet inriktad på ett enskilt sparande är att också sekundärmarknaden för aktier fungerar. Genom en livaktig omsättning av redan emitterade aktier hålls prissättning på aktier bättre i takt med vad mark-

nadssituationen skulle motivera. Kortsiktiga kursfluktuationer undviks och begränsade aktieförsäljningar behöver inte som nu få betydande konsekvenser för kurserna. Det blir då möjligt för aktiespararen att omsätta sina aktier utan att behöva stå risken för sådana omotiverade prisfall.

En fungerande emissionsverksamhet kräver att den institutionella brist som rått på den svenska marknaden genom frånvaron av emissionsinstitut repareras. Speciellt för mindre och medelstora företag skulle institut av denna typ kunna verka underlättande och förbilligande vid nyemissioner. Vi finner det därför angeläget att kreditinstitututredningens förslag i detta avseende skyndsamt genomföres.

Möjligheterna att uppnå en breddning av aktieägandet genom olika typer av vinstandelssystem byggt på aktiefördelning förtjänar vidare att studeras. Härigenom kan en fortsatt förmögenhetskoncentration motverkas samtidigt som näringslivets behov att behålla intjänta medel arbetande i företaget underlättas. En tillväxtbefrämjande självfinansieringsgrad blir vid ett sådant system lättare att acceptera.

För att underlätta övergången mot ett ökat sparande i aktier från allmänhetens sida bör nya placeringsformer kunna introduceras på den svenska marknaden. Mellanformer av aktier och obligationer, såsom vinstandelslån och konvertibla lån, skulle kunna spela en betydelsefull roll i det avseendet. De skatte- och lagstiftningsfrågor som lägger hinder i vägen för introducerandet av sådana lån bör med det snaraste överses. Genom dessa låneformer tas på ett naturligt sätt hänsyn till den riskaversion som hindrar en mera omfattande övergång till aktiesparande. Också för låntagarna kan i många fall dessa lånetyper förväntas bli attraktiva. Vinstandelslånen lämpar sig exempelvis väl för familjeföretag som utestängs från obligationsmarknaden och som inte genom omfattande aktieemissioner vill avhända sig kontrollen över företaget. De konvertibla lånen lämpar sig för företag under snabb tillväxt, under vilken man inte vill besväras av de större ränteutgifter en konventionell upplåning skulle innebära.

Den egentliga lånefinansieringen

Av de finansiella resurser som passerar kreditmarknaden torde i framtiden en större andel behöva gå till näringslivet. Detta bör i första hand ske genom en omstrukturering av utlåningsmönstren inom de skilda låneinstitutionerna. Den likställdhet i konkurrenshänseende mellan olika typer av kreditinstitutioner som föreslagits av kreditinstitututredningen är en följdriktig anpassning till rådande utvecklingstendenser. Härigenom kan konkurrensen förutsättas komma att skärpas, vilket bör verka befrämjande på kreditväsendets flexibilitet och anpassningsförmåga.

Den långfristiga utlåningen över obligations- och förlagslånemarknaderna är central för fördelningen av investeringsresurser mellan samhälls-

sektorerna. Här krävs en fördelningsmekanism som smidigt kan anpassas till gällande marknadsbehov vad gäller såväl behovens bredd över olika sektorer, företag och företagstyper som deras djup i form av möjlighet att uppbringa omfattande lånesummor. Med den emissionskontroll som tillämpats har kapitalmarknaden ofta inte kunnat tillfredsställa de önskemål som bör resas i det avseendet.

Bankväsendets huvudsakliga roll gentemot näringslivet är att svara för dess kortfristiga kreditbehov. Med avseende på varuomsättningens finansiering fyller det därvid en viktig funktion som inte torde ha ifrågasatts av någon. Men bankväsendets utlåning har till stora delar också kommit att bli av en i praktiken mera långfristig art. Delvis sammanhänger detta med de svårigheter näringslivet haft att få tillgång till den egentligt långfristiga marknaden. Men även dessförutom torde det i framtiden vara nödvändigt med ett ökande engagemang från bankernas sida i näringslivets investeringar och annat risktagande. Mot denna bakgrund, med ett ökat risktagande från bankernas sida, har vi med tillfredsställelse hälsat den ökade konkurrens och den lindring i de formella säkerhetskraven som föreslagits av kreditmarknadsutredningen. Bankernas eget värn om sin säkerhet torde vara en tillfredsställande garanti för att en förhållandevis långt gående frihet i det avseendet inte skulle komma att missbrukas men å andra sidan ge marknaden en ökad flexibilitet.

Bankväsendet kan mera generellt sägas behöva fylla funktionen att täcka in de luckor och brister som också på andra områden kan gälla för tillgången på kreditformer. Detta ger det en strategisk roll i den ekonomiska utvecklingen, som också motiverar en förhållandevis stor rörelsefrihet. De mera långfristiga engagemang som också i framtiden måste ingå i bankernas praxis bör därför befästas och ges reella utvecklingsmöjligheter. Framför allt måste det ske — om bankerna med förtroende skall kunna slå in på en mera långfristig utlåning — genom att också inlåningssidan får ett ökat inslag av långfristiga placeringar. Bankerna bör exempelvis ges ökade möjligheter att emittera förlagsbevis. En ökad långfristig utlåning utan att bankernas likviditetskrav åsidosättes skulle också underlättas genom att nya långfristiga inlåningsformer lanserades på den svenska marknaden. Omsättningsbara depositionsbevis är ett exempel på en låneform som skulle kunna fylla en funktion i det avseendet. Det ökade risktagande som bankerna kommer att behöva möta skulle underlättas om bankerna i ökad utsträckning differentierade sina utlåningsräntor.

Den svenska inställningen till s. k. indirekta kapitalrörelser över landets gränser har varit restriktiv. Motivet har varit att kreditströmmar till och från landet kan störa den interna ekonomiska politiken. Samtidigt som fria valutarörelser i vissa lägen kan försvåra en rationell ekonomisk politik kan de i andra lägen vara en uppenbar tillgång. Möjligheten av friare internationella kapitalrörelser bör prövas.

AP-fonderna och näringslivet

Med den betydelse som ATP-sparandet har och kommer att få är det enligt vår mening särskilt viktigt att i ökad utsträckning kanalisera medel från AP-fonderna till näringslivet.

Kreditgivningen från AP-fonderna till näringslivet kan ske genom köp av industriföretags obligationer liksom genom köp av obligationer, utgivna av vissa kreditinstitut, t. ex. AB Industrikredit och Sveriges investeringsbank AB. Dessa möjligheter kan givetvis utnyttjas i ökad utsträckning.

De vanliga bankinstituten bör i ökad omfattning kunna användas som mellanled. Bankerna har t. ex. få möjligheter att mot förlagsbevis låna i AP-fonderna.

En ytterligare fråga i detta sammanhang är en liberalisering av återlånerätten i AP-fonderna i enlighet med de förslag som vid upprepade tillfällen framförts från vårt håll.

Den maktkoncentration som kännetecknar den nuvarande förvaltningen av AP-fonderna kan medföra vissa komplikationer för möjligheterna att uppnå en marknadsmässig fördelning av lånemedlen. Vi har i andra sammanhang krävt en utredning i syfte att få till stånd en decentraliserad förvaltning. En institutionell utformning som garanterar konkurrens på marknaden, exempelvis genom att de nuvarande fonderna erhåller separata verkställande ledningar, framstår som angelägen.

De mindre företagens finansieringsproblem

De snabbast expanderande företagen är till mycket stor del att finna inom kategorin småföretag. Undersökningar har visat att mindre och medelstora företag svarar för en anmärkningsvärt stor andel av för utvecklingen viktiga innovationer. Men samtidigt är det otvivelaktigt så, att de mindre företagen har en lägre självfinansieringsgrad än de större företagen och dessutom svårare att anskaffa kapital.

De mindre företagen är i vissa avseenden handikappade i sina möjligheter på kreditmarknaden. Deras betydelse för den ekonomiska utvecklingen gör det motiverat att verka för förbättrade lånemöjligheter åt dem. Det är en generell iakttagelse att de mindre företagen är de som i första hand blir lidande i tider av kreditknapphet, då de ofta inte har samma möjligheter som de större att tillfredsställa högt ställda säkerhetskrav. Därtill kommer att de är utestängda från möjligheterna att placera obligationslån, ej har likvärdiga förutsättningar att utnyttja investeringsfonderna m. m.

Många av de önskemål som vi ovan angivit skulle, om de förverkligades, få en omedelbar gynnsam effekt på de mindre företagens möjligheter att erhålla kapital. Framför allt gäller detta det program som skisserats för en bättre aktiemarknad. De mindre och medelstora företagens finansie-

ringsproblem går nämligen i stor utsträckning tillbaka på en otillfredsställande balans mellan eget och främmande kapital. För dessa är därför också vad som sagts om självfinansieringen av största vikt.

Emissionsinstitut eller rätt för bankerna att överta aktier i fast räkning skulle speciellt för de mindre företagen som ej är kända för en större placerande allmänhet vara av värde, genom att det öppnades en central marknad som annars i praktiken skulle förbli stängd för dem. Många av de mindre företagen kännetecknas av goda vinstutsikter samtidigt som företagen uppfattas som förhållandevis riskabla som placeringsobjekt. Den aktiesparande allmänheten kan därför inte förväntas i någon större utsträckning komma att vilja göra direkta investeringar i dessa företags aktier. Därtill kommer att möjligheterna till information och kontinuerlig bevakning och uppföljning från spararnas sida är begränsad. Det är därför ett starkt önskemål att verka för en riskspridning som gör det möjligt för kapitalet att söka sig till de lovande projekt som finns bland de mindre och medelstora företagen. Investeringsbolag, med uppgift att på ett sakkunnigt sätt förvalta allmänhetens sparande i form av aktieköp i dessa företag, skulle på ett konstruktivt sätt kunna överbrygga nämnda klyfta. Härigenom skulle lönsamma placeringar öppnas vid en minskad risk. Dessa placeringar skulle göras i form av minoritetsposter och inte i avsikt att förvärva kontrollen över företag. Detta är ofta en nödvändig förutsättning för att familjebolag skall utnyttja de möjligheter till en snabbare företagsexpansion som aktiefinansieringen erbjuder.

På den egentliga lånemarknaden hämmas de mindre företagen genom de ofta rigorösa säkerhetskraven. De är också utestängda från obligationsmarknaden. AB Industrikredit och AB Företagskredit är avsedda att utjämna denna belastning för de mindre företagen. Det är angeläget att den mera långfristiga utlåning som bedrivs inom ramen för dessa institut utvecklas i takt med behoven. Förhandlingar bör inledas med de privata delägarna i nämnda institut om en ökning av aktiekapitalet. I takt med de allmänna betingelserna för företagandet torde också här säkerhetsbestämmelserna behöva liberaliseras, och instituten bör ges större utredningskapacitet, så att låneärendena kan få en snabbare behandling än för närvarande.

Den för de mindre företagen viktiga utlåning i form av statliga lån eller av staten garanterade lån, som har samband med företagareföreningarnas verksamhet, har i korthet berörts av företagareföreningsutredningen, vars förslag kommer att ligga till grund för särskild proposition till årets riksdag. Utredningen har konstaterat att behovet av kapitaltillförsel till småindustrin och hantverket med all sannolikhet kommer att öka samt att konkurrensen om kapitalmedlen sannolikt kommer att skärpas. Vilken roll det statliga kreditstödet i form av direktlån och kreditgarantier härvid måste spela som komplement till annan kreditgivning har utredningen inte

prövat. Det är vår uppfattning att kreditstödet via företagareföreningarna måste ges ökad kapacitet.

Parlamentarisk utredning

Det är enligt vår mening angeläget att genom en mer aktiv näringspolitik på ett effektivare sätt tillvarata möjligheterna till ekonomisk tillväxt och standardhöjning i vårt land. Av största vikt i detta syfte är att vi lyckas bryta tendensen till stagnerande industriinvesteringar och skapa förutsättningar för en ökad kapitaltillgång samt smidigare och effektivare kapitalförsörjning åt näringslivet. En parlamentarisk utredning bör skyndsamt tillsättas för prövning av dessa frågor.

Kreditinstitututredningen har för kort tid sedan framlagt betänkande — men dess prövning har varit uteslutande teknisk. Det som nu krävs är en förutsättningslös bedömning av de samhällsekonomiska behov som kreditmarknaden skall tillfredsställa i syfte att främja en effektiv tillväxtpolitik.

Frågan om investeringsbankens verksamhetsformer bör givetvis prövas med särskild skyndsamhet.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att en parlamentarisk utredning skyndsamt må tillsättas för övervägande av möjligheterna att öka kapitaltillgången och underlätta näringslivets kapitalförsörjning i syfte att möjliggöra en snabbare ekonomisk tillväxt och standardhöjning i vårt land; samt

att åt sagda utredning må uppdras att särskilt pröva

1. en sådan utformning av Sveriges investeringsbank AB och investeringsbanksverksamheten att monopol och maktkoncentration så långt som det är möjligt undvikes och verksamhet icke kan utnyttjas i socialiseringssyfte,

2. åtgärder i syfte att stimulera det enskilda sparandet,

3. frågan om för den ekonomiska tillväxten nödvändig självfinansieringsgrad i näringslivet,

4. möjligheter att utforma kreditmarknaden på sätt som smidigare än nuvarande ordning kan tillgodose näringslivets behov,

5. möjligheter att i ökad utsträckning föra medel från AP-fonderna till utnyttjande för investeringar i näringslivets uppbyggnad,

6. särskilda åtgärder i syfte att tillgodose de mindre företagens kapitalbehov.

Stockholm i januari 1968

Gunnar Hedlund (cp)

Sven Wedén (fp)